

Pravidla fungování smogového varovného a regulačního systému

Český hydrometeorologický ústav

<http://www.chmi.cz>

Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) provozuje na základě pověření Ministerstvem životního prostředí Smogový varovný a regulační systém (SVRS). Informace, které systém poskytuje, slouží jednak k informaci o výskytu situace se zvýšenými koncentracemi znečišťujících látek v ovzduší a jednak k regulaci (omezení) vypouštění znečišťujících látek ze zdrojů, které významně ovlivňují kvalitu ovzduší daného území. Mezi sledované látky patří suspendované částice PM₁₀ (částice o efektivní velikosti do 10 μm), oxid siřičitý (SO₂), oxid dusičitý (NO₂) a troposférický ozon (O₃).

Provoz SVRS je upraven zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší (dále Zákon). Jeho novela platná od 1. ledna 2017 přinesla níže popsané změny:

1. Smogové situace a regulace pro PM₁₀ se vyhláší na základě 12hodinových průměrů;
2. Pro vyhlášení smogové situace pro PM₁₀ je požadováno překročení informativní hodnoty na polovině reprezentativních stanic;
3. Při rozhodování o vyhlášení smogové situace, resp. regulace pro PM₁₀, SO₂ i NO₂ je hodnocen předpokládaný vývoj koncentrací během následujících 24 hodin;
4. Pokud je pro SO₂ či NO₂ překročena regulační prahová hodnota alespoň na jedné stanici (ne nutně na polovině stanic), je vydáno pouze varování pro veřejnost bez ohledu na předpokládaný vývoj koncentrací (vyžadováno evropskou směrnicí 2008/50/ES, čl. 19 a příloha XII);
5. Při rozhodování o odvolání smogové situace/regulace/varování pro PM₁₀, SO₂, NO₂ i O₃ je hodnocen předpokládaný vývoj koncentrací během následujících 24 hodin;
6. Byla zrušena povinnost plošného informování všech dotčených obcí v případě vyhlášení smogové situace/regulace/varování. Nově budou přímo informovány pouze dotčené obecní úřady, které mají vydaný regulační řád a dále obce, které mají stanovenou nízkoemisní zónu (§ 10, odst. 2);
7. Při stanovování zvláštních podmínek provozu zvláštní podle § 12 odst. 4 písm. g) musí krajský úřad přihlídnout ke skutečnosti, zda a do jaké míry jsou stacionárním zdrojem dosahovány úrovně emisí spojené s nejlepšími dostupnými technikami stanovenými v závěrech o nejlepších dostupných technikách.

Opatření ke zlepšení kvality ovzduší při vyhlášené smogové situaci (regulaci)

Pro případ vyhlášení smogové situace mohou obce vydat regulační řád omezující provoz silničních motorových vozidel. Musí ale prokázat, že jeho zavedení povede ke zlepšení kvality ovzduší v případě smogových situací (§ 10, odst. 2 Zákona). Má-li obec stanovenou nízkoemisní zónu podle § 14 Zákona, která má stanoveny zvláštní podmínky provozu pro případ vyhlášení smogové situace, může v ní být dodatečně omezen okruh emisních kategorií silničních motorových vozidel, která mají do nízkemisní zóny dovolen vjezd (§ 14, odst. 4 Zákona).

Při vyhlášení regulace musí stacionární zdroje, které mají stanoveny zvláštní podmínky provozu podle § 12 odst. 4 písm. g) Zákona, postupovat podle těchto podmínek a na jejich základě omezit vypouštění znečišťujících látek do ovzduší. Výběr zdrojů, které v dané lokalitě významně přispívají k úrovni znečištění, provádí a zvláštní podmínky provozu stanovuje příslušný krajský úřad (§ 10, odst. 3 Zákona).

Pozn.: tato opatření se prakticky týkají pouze smogových situací a regulací z důvodu vysokých koncentrací PM₁₀. Vyhlášení smogové situace, natož regulace z důvodu vysokých koncentrací NO₂ a SO₂ je krajně nepravděpodobné. Přízemní ozon, jakožto sekundární znečišťující látku vznikající chemickými reakcemi v ovzduší, není možné jednoduše krátkodobě regulovat.

VYBRANÉ ČÁSTI ZÁKONA Č. 201/2012 Sb., O OCHRANĚ OVZDUŠÍ

Znění k 1. lednu 2017. Aktuální znění lze nalézt na <http://portal.gov.cz/portal/obcan/>

§ 10 Smogová situace

(1) Smogová situace je stav mimořádně znečištěného ovzduší, kdy úroveň znečištění oxidem siřičitým, oxidem dusičitým, částicemi PM₁₀ nebo troposférickým ozonem překročí některou z prahových hodnot uvedených v příloze č. 6 k tomuto zákonu za podmínek uvedených v této příloze.

(2) Vznik smogové situace a její ukončení vyhláší ministerstvo neprodleně ve veřejně přístupném informačním systému a v médiích. Současně neprodleně informuje inspekci, dotčené krajské úřady, dotčené obecní úřady, které mají vydaný regulační řád, dále obce, které mají stanovenou nízkoe emisní zónu a dotčené provozovatele stacionárních zdrojů, kterým byly uloženy zvláštní podmínky provozu podle odstavce 3.

(3) Pro případy překročení regulační prahové hodnoty podle přílohy č. 6 k tomuto zákonu stanovuje krajský úřad zvláštní podmínky provozu podle § 12 odst. 4 písm. g) pro stacionární zdroje, které v dané lokalitě významně přispívají k úrovni znečištění. Při stanovování jejich rozsahu krajský úřad musí přihlídnout ke skutečnosti, zda a do jaké míry jsou stacionárním zdrojem dosahovány úrovně emisí spojené s nejlepšími dostupnými technikami stanovenými v závěrech o nejlepších dostupných technikách. Krajský úřad informuje ministerstvo bez zbytečného odkladu o aktuálním výčtu těchto zdrojů.

(4) Je-li to třeba, vydá obec pro případy vzniku smogové situace regulační řád. Regulační řád obsahuje opatření na omezení provozu silničních motorových vozidel. Regulační řád se nevydává, je-li zřejmé, že omezení provozu vozidel v obci nemůže přispět ke snížení úrovně znečištění. Regulační řád vydává obec formou nařízení⁵⁾ a zároveň o jeho vydání informuje ministerstvo. Odbornou pomoc při zpracování regulačních řádů poskytuje obcím ministerstvo.

(5) V případě, že je pro dané území stanovena nízkoe emisní zóna podle § 14, jsou opatření na omezení provozu silničních motorových vozidel pro případ vzniku smogové situace stanovena jako zvláštní podmínky v rámci stanovení nízkoe emisní zóny.

(6) Osoba, která provozuje televizní nebo rozhlasové vysílání, je povinna bez nároku na úhradu nákladů neprodleně a bez úprav obsahu a smyslu zveřejnit jí poskytnuté informace o riziku vzniku nebo o vzniku smogové situace a o jejím ukončení, a to na základě žádosti ministerstva.

Pozn.: ⁵⁾ § 11 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Příloha 6

Smogové situace a podmínky jejich vzniku a ukončení

1. Informativní prahová hodnota pro oxid siřičitý, oxid dusičitý a částice PM₁₀

Informativní prahová hodnota pro oxid siřičitý odpovídá hodnotě jeho koncentrace o velikosti 250 µg.m⁻³ za dobu průměrování jedné hodiny, pro oxid dusičitý hodnotě jeho koncentrace o velikosti 200 µg.m⁻³ za dobu průměrování jedné hodiny a pro částice PM₁₀ jejich hodnotě koncentrace o velikosti 100 µg.m⁻³ za dobu průměrování dvanácti hodin.

Informativní prahová hodnota je považována za překročenou v případě, že alespoň na jedné měřicí lokalitě, není-li stanoveno jinak, reprezentativní pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km² překročila

- a) hodinová průměrná koncentrace oxidu siřičitého hodnotu 250 µg.m⁻³ ve třech po sobě následujících hodinách,
- b) hodinová průměrná koncentrace oxidu dusičitého hodnotu 200 µg.m⁻³ ve třech po sobě následujících hodinách, nebo

- c) hodnota dvanáctihodinového klouzavého průměru hodinové koncentrace částic PM₁₀ hodnotu 100 μg.m⁻³, a to alespoň na polovině měřicích lokalit reprezentativních pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km², nebo na dvou měřicích lokalitách, pokud jsou pro úroveň znečištění v oblasti reprezentativní právě dvě měřicí lokality,

a zároveň se na základě vyhodnocení předpovědi meteorologických podmínek a imisní situace během následujících 24 hodin nepředpokládá pokles koncentrace pod informativní prahovou hodnotu*.

Seznam měřicích lokalit a jejich reprezentativnost pro konkrétní území v rámci zóny nebo aglomerace je stanoven ve Věstníku Ministerstva životního prostředí.

2. Regulační prahové hodnoty pro oxid siřičitý, oxid dusičitý a částice PM₁₀

Regulační prahová hodnota pro oxid siřičitý odpovídá hodnotě jeho koncentrace o velikosti 500 μg.m⁻³ za dobu průměrování jedné hodiny, pro oxid dusičitý hodnotě jeho koncentrace o velikosti 400 μg.m⁻³ za dobu průměrování jedné hodiny a pro částice PM₁₀ hodnotě jejich koncentrace o velikosti 150 μg.m⁻³ za dobu průměrování dvanácti hodin.

Regulační prahová hodnota je považována za překročenou v případě, že alespoň na polovině měřicích lokalit reprezentativních pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km², nebo na dvou měřicích lokalitách, pokud jsou pro oblast reprezentativní právě dvě měřicí lokality, překročila

- hodinová průměrná koncentrace oxidu siřičitého hodnotu 500 μg.m⁻³ ve třech po sobě následujících hodinách,
- hodinová průměrná koncentrace oxidu dusičitého hodnotu 400 μg.m⁻³ ve třech po sobě následujících hodinách, nebo
- hodnota dvanáctihodinového klouzavého průměru hodinové koncentrace částic PM₁₀ hodnotu 150 μg.m⁻³,

a zároveň se na základě vyhodnocení předpovědi meteorologických podmínek a imisní situace během následujících 24 hodin nepředpokládá pokles koncentrace pod regulační prahovou hodnotu*.

V případě, že alespoň na jedné měřicí lokalitě reprezentativní pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km² překročila

- hodinová průměrná koncentrace oxidu siřičitého hodnotu 500 μg.m⁻³ ve třech po sobě následujících hodinách, nebo
- hodinová průměrná koncentrace oxidu dusičitého hodnotu 400 μg.m⁻³ ve třech po sobě následujících hodinách

se veřejnost o této skutečnosti informuje obdobně jako při překročení informativní prahové hodnoty.

Seznam měřicích lokalit a jejich reprezentativnost pro konkrétní území v rámci zóny nebo aglomerace je stanoven ve Věstníku Ministerstva životního prostředí.

3. Informativní a varovná prahová hodnota pro troposférický ozon

Informativní prahová hodnota pro troposférický ozon odpovídá hodnotě jeho koncentrace o velikosti 180 μg.m⁻³ za dobu průměrování jedné hodiny.

Informativní prahová hodnota je považována za překročenou v případě, že alespoň na jedné měřicí lokalitě reprezentativní pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km² překročila hodinová koncentrace troposférického ozonu hodnotu 180 μg.m⁻³.

Varovná prahová hodnota pro troposférický ozon odpovídá hodnotě jeho koncentrace o velikosti 240 μg.m⁻³ za dobu průměrování jedné hodiny.

Varovná prahová hodnota je považována za překročenou v případě, že alespoň na jedné měřicí lokalitě reprezentativní pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km² překročila hodinová koncentrace troposférického ozonu hodnotu 240 μg.m⁻³.

4. Ukončení smogové situace a odvolání regulace nebo varování

Smogová situace je ukončená a regulace nebo varování se odvolá, pokud na žádné měřicí lokalitě reprezentativní pro úroveň znečištění v oblasti minimálně 100 km² není naměřená koncentrace znečišťujících látek vyšší než příslušná prahová hodnota, přičemž tento stav trvá nepřetržitě alespoň 12 hodin a na základě meteorologické předpovědi není v průběhu následujících 24 hodin očekáváno opětovné překročení informativní, regulační nebo varovné prahové hodnoty**.

Časový interval 12 hodin se zkracuje až na 3 hodiny v případě, že meteorologické podmínky nelze označit jako podmiňující smogovou situaci a podle meteorologické předpovědi je v průběhu následujících 24 hodin téměř vyloučeno opětovné překročení informativní, regulační nebo varovné prahové hodnoty“.

* Pozn.: podmínka, že se „během následujících 24 hodin nepředpokládá pokles koncentrace pod prahovou hodnotu“ je podle ČHMÚ a ve shodě s MŽP interpretována

- u vyhlášení smogové situace a regulace pro PM₁₀ a regulace pro NO₂ a SO₂ tak, že „alespoň polovině stanic (resp. všech stanicích, pokud jsou pro danou oblast reprezentativní právě dvě) jsou ve výhledu 24 hodin očekávány koncentrace překračující odpovídající prahovou hodnotou; nemusí se přitom jednat o stejné stanice, na nichž došlo k překročení prahové hodnoty v době vyhlášení“.
- u vyhlášení smogové situace pro NO₂ a SO₂ tak, že „alespoň na jedné stanici jsou ve výhledu 24 hodin očekávány koncentrace překračující odpovídající prahovou hodnotou; nemusí se přitom jednat o stejnou stanici, na nichž došlo k překročení prahové hodnoty v době vyhlášení“.

** Pozn.: podmínka, že „není v průběhu následujících 24 hodin očekáváno opětovné překročení prahové hodnoty“ je podle ČHMÚ a ve shodě s MŽP interpretována tak, že „na všech stanicích jsou ve výhledu 24 hodin očekávány koncentrace pod odpovídající prahovou hodnotou“.